

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Statsvetenskapliga institutionen

**MONARKIDEBATTEN –
EN ANALYS AV DE BÅDA SIDORNAS ARGUMENT**

Examensarbete i statsvetenskap

VT 2009

Daniel Blidh

Handledare: Andrej Kokkonen

Antal ord: 6889

ABSTRACT

Detta examensarbete handlar om den svenska monarkidebatten. Diskussionen kring vårt statskick fick ny aktualitet sedan kronprinsessans förlovning tillkännagavs tidigare i år. Min tes i detta examensarbete är att den republikanska och den rojalistiska sidan har olika sorters argumentation. Republikaner talar om att monarkin strider mot demokratiska principer medan rojalister framhåller de positiva konsekvenser som de menar att monarkin har.

Jag utför en argumentationsanalys (eller en kvalitativ textanalys om man så vill) på debatt- och ledarartiklar, böcker och politiska hemsidor för att samla ihop argument för och emot monarkin. Jag använder därefter en analysmodell med två kategorier, konsekvensetik respektive rättighets-/jämlighetstänkande, och försöker att sortera in varje argument i någon av dessa kategorier.

Min analys visar att en majoritet av de rojalistiska argumenten hamnar i kategorin ”konsekvensetik”, och en majoritet av de republikanska argumenten hamnar i kategorin ”rättighets-/jämlighetstänkande”. Jag finner alltså stöd för min tes.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Bakgrund	1
1.2. Syfte och frågeställningar	2
1.3. Metod	2
1.4. Begrepp/definitioner	4
1.5. Tidigare forskning	6
1.6. Vilka möjliga resultat?	6
2. Den svenska monarkins historia	6
3. Analysmodellen	8
3.1. Etiska läror	8
3.1.1. Utilitarism	8
3.1.2. Rättighetslära och egalitarism	9
3.2. Analysmodellen	11
4. Argumenten	12
4.1. Rojalistiska argument	12
4.2. Republikanska argument	17
5. Analys	22
5.1. Snabbgenomgång	22
5.2. Applicering av analysmodell	23
5.3. Sammanfattning och slutsatser	25
Källor	27

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Sedan kronprinsessan Victoria förlovade sig med Daniel Westling den 24 februari 2009 har monarkin blivit ett hett ämne både i medierna och runt fikabordet. Förlovningen har utlöst rojalistisk yra, men den har även aktualiserat diskussionen om hur vårt statsskick ska vara utformat. Ska vi fortsätta att ha en arvsmonarki eller bör vi istället införa republik?

Frågan om den svenska monarkins vara eller inte vara har varit på tapeten av och till sedan mitten av 1900-talet. Startskottet kan sägas ha kommit 1955 när Wilhelm Moberg skrev kampskriften *Därför är jag republikan*. När andra upplagan kom ut 1966 hade förespråkarna för ett republikanskt statsskick medvind, och det sågs som en tidsfråga innan monarkin skulle avskaffas.

I 1974 års regeringsform togs kungens maktbefogenheter ifrån honom, efter att socialdemokraterna och de borgerliga partierna 1971 slutit den så kallade Torekovskompromissen. När kungen sedan gifte sig och fick barn så steg kungahusets popularitet, och frågan om monarki eller republik hamnade i skymundan.

En DN/Synovate-mätning publicerad den 9 mars 2009 visar att 74 procent av svenskarna vill behålla monarkin och 19 procent vill avskaffa den. 7 procent vill inte ta ställning. Denna mätning genomfördes under perioden 25 februari - 3 mars, alltså strax efter att förlovningen tillkännagivits.¹ SOM-undersökningen 2008 från Göteborgs universitet visar att 17 procent är för republik, 63 procent är mot och 20 procent är osäkra.²

Socialdemokraterna har sedan lång tid haft kravet på monarkins avskaffande inskriven i sitt partiprogram. Där sägs att socialdemokraterna vill "verka för att monarkins arvsprincip avskaffas och ersättas av en republik, där statschefen direkt eller indirekt väljs av folket. Denna förändring förutsätter, som alla demokratins förändringar, en majoritet bland befolkningen."³ Tills en sådan majoritet finns så verkar alltså socialdemokraterna nöjda med Torekovskompromissen, trots att det funnits en riksdagsmajoritet för ett avskaffande.

---

¹ <http://www.dn.se/nyheter/sverige/svenskarna-vill-ha-victoria-som-drottning-1.816098>

² http://www.som.gu.se/som-seminarium09/presentationer_09.pdf, s 140

³ <http://www.socialdemokraterna.se/upload/Central/dokument/pdf/partiprogram.pdf>, s 17

Republikaner och rojalister har, verkar det som, olika sorters argumentation när ämnet kommer på tal. Republikaner brukar använda argument som att monarkin strider mot demokratiska principer och att kungabarnens mänskliga rättigheter kränks. Alltså verkar det handla om ett slags jämlikhets- eller rättighetstänkande. Rojalister, å sin sida, tycks basera sina åsikter på ett synsätt som handlar mera om förväntade konsekvenser: de menar till exempel att kungen gör bra PR för Sverige i utlandet och att han är en viktig samlade kraft i svåra tider.

1.2. Syfte och frågeställningar

Min uppsats vill undersöka den tes som beskrivs ovan. Jag ska samla ihop argument för och emot monarkin och försöka utröna huruvida tesen stämmer. Forskningsfrågan är som följer: Är det korrekt att påstå att argument mot monarkin är baserade på idéer om jämlikhet och rättigheter, och att argument för monarkin är baserade på konsekvensetik?

1.3. Metod

Jag planerar att svara på forskningsfrågan genom att göra en argumentationsanalys. Eller, för att använda Metodpraktikans terminologi, en kvalitativ textanalys. Denna analys ska utföras på debattartiklar, ledartiklar, politiska hemsidor, texter från antologier och andra källor, från den republikanska och den rojalistiska sidan. Jag gör alltså ett totalurval och inkluderar samtliga argument som finns i de källor jag läst.

Debatt- och ledartiklarna är med ett undantag hämtade från tiden mellan 2008-11-01 och 2009-05-01. De har hämtats genom sökningar på Presstext på nätet, med sökordet ”monarkin”. En del artiklar har citerat källor som jag sedan letat upp, som Vilhelm Mobergs bok. En sökning på bokus.com ledde till att jag upptäckte antologin *För Sverige – Nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*. Jag har också varit inne på Republikanska och Rojalistiska föreningarnas hemsidor.

Jag tror att detta har givit mig ett representativt urval. Eftersom jag har använt mig av de båda föreningarnas hemsidor så bör jag ha fått med alla de bästa och viktigaste argumenten. Jag har inte favoriserat någon sida utan läst alla artiklar oavsett ståndpunkt. Det finns förstås ganska stor överlappning när det gäller vilka argument som används. Samma argument återkommer i många texter. I dessa fall har jag citerat de källor som jag tycker har formulerat argumentet bäst. I

slutänden har jag hamnat på cirka tio argument för vardera sidan. Dessa kommer att presenteras i kapitel 4.

Metodpraktikan urskiljer två huvudtyper av textanalytiska frågeställningar: systematiserande och kritiskt granskande. Min analys är inriktad på att systematisera innehållet i de aktuella texterna. Det finns tre olika typer av systematiserande undersökningar; dessa är följande: undersökningar som vill klargöra tankestrukturen hos texternas författare, undersökningar som vill logiskt ordna innehållet i texterna, och undersökningar som syftar till att klassificera innehållet i texterna.⁴

När det gäller dessa underavdelningar så är det den sistnämnda som passar bäst in på min egen analys. Jag vill klassificera argumenten och inordna dem under rubriker, för att upptäcka skillnader i de argument som debattens olika sidor använder. Som ett steg på vägen mot denna klassificering vill jag ordna argumenten logiskt, så man kan påstå att även denna underavdelning är representerad i min analys. Ett resultat av analysen kan bli ett klargörande av tankestrukturer, men detta är inte huvudtanken.

Argumentationsanalys består av två moment: ett beskrivande och ett värderande. Dessa två moment kan sägas motsvara de två huvudtyper som beskrivs ovan (systematiserande och kritiskt granskande frågeställningar). Det första, beskrivande, momentet består i en tolkning av vilka argumenten i en argumentation är och hur de är strukturerade. Resultatet är en beskrivning av hur argumentationen hänger samman. Det är detta moment som är det viktigaste i den här uppsatsen. Den har inte ambitionen att värdera argumentens respektive beviskraft, utan vill bara rada upp, beskriva och klassificera dem.

En begränsning hos den argumentationsanalytiska metoden är att den innehåller "subjektiva" element. Resultatet påverkas av vem som analyserar. Vi tolkar alltid en argumentation utifrån sådana saker som vår kunskap i ämnet, våra erfarenheter och våra värderingar. Eftersom olika personer har olika förutsättningar kan de komma fram till olika resultat. Det är därför svårt att säga vem som "vinner" en debatt. Debatter och diskussioner bör ses som en gemensam ansträngning att nå en mer välgrundad ståndpunkt, snarare än något slags strid, skriver författarna av

---

⁴ Esaiasson, Peter m.fl. (2003): *Metodpraktikan : konsten att studera samhälle, individ och marknad*, s 235

Argumentationsanalys.⁵

Jag ska läsa artiklar och texter, plocka ut deras argument för och emot monarkin, analysera dessa och försöka dela upp dem i kategorier som motsvarar den ovan nämnda uppdelningen i rättighets-/jämlighetsteorier och konsekvensetik. Dessa kategorier ska i huvudsak definieras utifrån Torbjörn Tännsjö's *Grundbok i normativ etik*.

1.4. Begrepp/definitioner

Här ska jag definiera vad som i denna uppsats avses med termerna ”demokrati” och ”demokratiska principer”. Dessa begrepp är viktiga i denna uppsats eftersom båda sidor i debatten talar om demokrati i sina argument.

Stanford Encyclopedia of Philosophy presenterar följande generella definition av demokrati: ”The term 'democracy' ... refers very generally to a method of group decision making characterized by a kind of equality among the participants at an essential stage of the collective decision making.”⁶

Demokrati är alltså enligt denna definition en metod för en grupps beslutsfattande som karakteriseras av något slags jämlighet bland deltagarna i en viktig fas av det kollektiva beslutsfattandet. Fyra aspekter av denna definition tas upp i artikeln. Dessa är:

1. Demokrati handlar om kollektivt beslutsfattande, alltså beslut som fattas för grupper och som är bindande för alla gruppens medlemmar.
2. Definitionen omfattar många olika sorters grupper som kan kallas demokratiska, exempelvis familjer, frivilliga organisationer, företag, stater och överstatliga organisationer.
3. Definitionen är inte tänkt att bära någon normativ vikt. Man kan mycket väl utgå från denna definition och hävda att demokrati inte är önskvärt.

---

⁵ Björnsson, Gunnar m.fl. (1994): *Argumentationsanalys*, s 10f

⁶ <http://plato.stanford.edu/entries/democracy>

4. Den jämlikhet som definitionen kräver kan vara mer eller mindre djup. Det kan handla om den formella jämlikhet som ligger i att en person har en röst i val av representanter till beslutsfattande möten. Men definitionen kan även inkludera jämlikhet i det direkta beslutsfattandet.⁷

Robert Dahl skriver i sitt bidrag till antologin *Idéer om demokrati* (2006) om fyra kriterier som den proceduriella demokratin bör uppfylla: politisk jämlikhet, effektiv delaktighet, upplyst kunnande och kontroll över dagordningen.

Den politiska jämlikhetens kriterium fastslår att på beslutsstadiet har varje medborgare lika rösträtt. Beslutsreglerna måste ta lika stor hänsyn till de preferenser som varje medlem av Folket uttrycker vad gäller resultat.

Den effektiva delaktighetens kriterium säger att man under hela processen fram till de bindande besluten måste ha tillräckliga möjligheter och lika möjligheter att ge uttryck åt sina önskemål vad gäller det slutliga resultatet. Om inte alla medborgares har samma chans att uttrycka sina önskemål, så kommer alla medborgares önskemål inte att tas hänsyn till i lika mån. Detta är detsamma som att avvisa den politiska jämlikhetens kriterium.⁸

Kriteriet om upplyst kunnande säger att "för att korrekt kunna redovisa sina preferenser bör varje medborgare under den tid som medges av beslutsbehovet ha tillräckliga och lika möjligheter att upptäcka och värdera vilka hans eller hennes önskemål är i den fråga som beslutet gäller". Medborgarna måste alltså ges möjlighet att sätta sig in i de frågor som de ska rösta om.

Kriteriet om folkets slutliga kontroll över dagordningen, slutligen, säger att folket måste ha möjlighet att fatta beslut om vilka frågor som ska och inte ska bestämmas via den proceduriella demokratis metoder. Ett system som tillgodoser dessa fyra kriterier kan anses vara en fullständig proceduriell demokrati med avseende på Folket, skriver Dahl.⁹

---

⁷ <http://plato.stanford.edu/entries/democracy>

⁸ Dahl, Robert: "Demokrati som procedur" i Barry, Brian m.fl. (2001): *Idéer om demokrati*, s 37f

⁹ *ibid*, s 40ff

1.5. Tidigare forskning

Den svenska monarkin har tidigare avhandlats av Hanna Schüle, som har skrivit uppsatsen *Den svenska monarkin - ett försvarbart statsskick? En normativ analys av den svenska monarkin och en innehållsanalys av tidningsartiklar om Bruneiaffären*. Jonas Arvidsson undersöker i en annan uppsats förhållandet mellan kungens statsbesök och Sveriges utlandsexport i *Mest för syns skull? En studie av effekten på Sveriges utlandsexport av statsbesök*.

Den norske statsvetaren Carl-Erik Grimstad har skrivit flera böcker om monarkins utveckling i Norge och utomlands. *Den forkledte republikk: regimer foran undergangen* (2003) tar sin utgångspunkt i det brittiska kungahuset och förklarar hur monarkin har kommit att bli en av de främsta nationalsymbolerna i vår tid. Detta har skett genom en ökad demokratisering och vad Grimstad kallar feminisering, och genom kungahusets förhållande till arbetarrörelsen och massmedia.¹⁰

1.6. Vilka möjliga resultat?

Min tes är som sagt att republikanska argument är baserade på idéer om jämlikhet och rättigheter, medan argument för monarkin betonar monarkins positiva konsekvenser. Jag ser det som sannolikt att min undersökning kommer att bekräfta denna tes. Samtidigt är jag öppen för att jag dragit för stora växlar på det jag läst, och att undersökningen inte visar någon tydlig väsensskillnad mellan argumenten.

Att jag skulle få fram ett motsatt resultat, att republikanska argument skulle visa sig handla om konsekvensetik och rojalistiska om rättighets-/jämlikhetstänkande, ser jag som osannolikt. Dock vore det ett spännande resultat som potentiellt skulle förändra min syn på debatten om Sveriges statsskick.

Jag hoppas att min studie kommer att bidra med en intressant diskussion kring monarkidebattens beskaffenhet. Jag tror att det finns ett ganska stort utrymme för nya studier kring monarkin, och hoppas att jag kan placera min uppsats någonstans i detta utrymme. Kanske kan jag även inspirera andra till att göra studier på området.

---

¹⁰ <http://www.libris.no/birting/index.php?p=display.book&id=48722>

2. Den svenska monarkins historia

Monarki är det grekiska ordet för "ensam härskare". Begreppet användes av Aristoteles när han gjorde sin berömda indelning av styrelseskick. Under antiken, medeltiden, renässansen och långt in i nyare tid var monarkin det mest utbredda styrelseskicket. I början rörde det sig mest om valkungadömen, men med tiden blev arvkungadömen den dominerande formen.

Äldre tiders monarker kunde härskas antingen i feodala system, genom vasaller, eller enväldigt. Idag är feodalismen historia, och enväldiga kungar finns bara i några få länder i Mellanöstern. Övriga monarkier i dagens värld är s.k. konstitutionella monarkier, där monarkens befogenheter härleds ur och begränsas av en demokratiskt legitim författning. Den moderna monarken fungerar som formellt statsöverhuvud och har i de flesta fall som sin främsta uppgift att vara en symbol för sitt land.¹¹

Den svenska monarkin följer den utveckling som beskrevs ovan. Från rikets grundande på 1200-talet och fram till Gustav Vasas tid var Sverige en valmonarki, där kungen utsågs av de mäktigaste ätterna. Gustav Vasa ändrade på detta system, och bestämde att tronen skulle ärvas av hans ättlingar. Sverige blev ett arvkungadöme med agnatisk tronföljd (den förstfödde sonen får ärv tronen).

Under Gustav Vasas efterföljare kom makten att delas mellan riksdagen, riksrådet och monarken. Detta upphörde 1680, när Karl XI gjorde sig enväldig. Det kungliga enväldet varade tills Karl XII:s död 1718. Då upphävdes enväldet i lag, och frihetstiden vidtog. Monarkernas ställning var under denna tid svag och landet styrdes till stor del av riksdagen.

Frihetstiden varade tills Gustav III gjorde sig närmast enväldig 1789. Det kungliga enväldet avslutades dock (denna gång för gott) 1809 när Gustav IV Adolf avsattes och den nya regeringsformen infördes. Sedan dess har svenske monarkens makt minskat. Borggårdskrisen 1914 anses vara det sista reella försöket till mer betydelsefull maktutövning från kungens sida i Sverige.¹²

---

¹¹ Goldmann, Kjell, Pedersen, Mogens N. och Østerud, Øyvind (red) (1997): *Statsvetenskapligt lexikon*, s 169f

¹² http://sv.wikipedia.org/wiki/Sveriges_tron

Kungen behöll formellt sett en del maktbefogenheter fram tills regeringsformen 1974. Dessa togs ifrån honom efter att socialdemokraterna och de borgerliga partierna slutit Torekovskompromissen. Denna hade utarbetats i Torekov under perioden 16-20 augusti 1971 som en del av grundlagsutredningens arbete. Kompromissen innebar att den svenska monarkin bestod, men till priset av att monarken fråntogs allt politiskt inflytande, till exempel vid regeringsbildningen. Monarken skulle i fortsättningen endast ha ceremoniella uppgifter.¹³

1980 ändrades successionsordningen. Sverige tillämpar sedan dess kognatisk tronföljd. Det betyder att det äldsta barnet ärver tronen, oavsett kön.¹⁴

3. Analysmodellen

I detta kapitel ska jag presentera min analysmodell, som består av två idealtyper av argument. Dessa baseras på olika etiska läror eller moraltraditioner.

3.1. Etiska läror

I det följande ska jag presentera de etiska läror som ska ligga till grund för de kategorier jag ska använda i min analysmodell. Källa för dessa etiska läror är Torbjörn Tännsjö's *Grundbok i normativ etik*. Rättighetsläran (och dess släkting egalitarismen) är den moralskola som är bas för min rättighets- och jämlikhetskategori, medan utilitarismen är den skola som fokuserar på konsekvenser.

Jag har för avsikt att ställa upp ett analyschema där varje argument för och emot monarkin sätts in i den etiska kategori där den hör hemma.

3.1.1. Utilitarism

Inom utilitarismen skiljer man skarpt mellan handlingar som är rätta (riktiga) och orätta (felaktiga). Om en handling inte är rätt så är den orätt, och om den inte är orätt så är den rätt. Att en handling är rätt betyder dock inte att den *bör* utföras, endast att det är i sin ordning att utföra den. Vissa handlingar är dock obligatoriska och bör utföras; det är vår plikt att utföra dem. Vi har inte rätt att

---

¹³ <http://sv.wikipedia.org/wiki/Torekovskompromissen>

¹⁴ http://sv.wikipedia.org/wiki/Sveriges_tron

låta bli att utföra dem. Flera handlingar kan vara rätt att utföra i en situation, men bara en kan vara obligatorisk.¹⁵

Med hjälp av dessa begrepp definierar Tännsjö den utilitaristiska läran på följande sätt. En handling är rätt om och endast om det inte finns något alternativ till den som skulle ge upphov till bättre konsekvenser. Vi har handlat rätt i en situation om det i situationen inte fanns något annat vi kunde ha gjort, som hade haft bättre konsekvenser.

Det är i princip möjligt att flera alternativ är riktiga, de har i så fall lika bra konsekvenser och inget av dem har något alternativ med bättre konsekvenser. En handling är vidare obligatorisk om och endast om den har bättre konsekvenser än varje alternativ. Vi bör alltså i varje situation handla så att världen blir så bra som möjligt, så att det goda maximeras.¹⁶

Denna moraltradition har mycket gemensamt med den hållning som jag i min tes påstår att rojalisterna intar. Där är det också fokus på konsekvenserna. Om vi tar argumentet att kungen gör bra PR för Sverige i utlandet som exempel, så tänker man sig alltså att det är rätt att bevara monarkin eftersom konsekvensen därav (bra PR) är bättre än konsekvensen av ett avskaffande. Samma sak är det med till exempel ett argument monarkin som en samlande kraft i svåra tider. Konsekvensen av bevarad monarki är att en samlande kraft finns, medan konsekvensen av avskaffad monarki blir att en samlande kraft saknas (argumentet förutsätter dock att man tycker att en vald statschef inte skulle vara en samlande kraft).

3.1.2. Rättighetslära och egalitarism

Rättighetsläran är från början sprungen ur den så kallade pliktetiken. Där utilitarismen är en utpräglad konsekventialistisk lära (handlingars riktighet avgörs av deras konsekvenser) så säger pliktetiken istället att konsekvenserna är ovidkommande: vissa handlingar är påbjudna eller förbjudna oavsett vad de kan tänkas leda till.

Den mest välkända företrädaren för pliktetiken är den tyske filosofen Immanuel Kant. Han tänkte

---

¹⁵ Tännsjö, Torbjörn (2000): *Grundbok i normativ etik*, s 24ff

¹⁶ *ibid*, s 26

sig att det finns en plikt, som man rent förnuftsmässigt kan inse är kategorisk och bjudande. Denna plikt kallar han för *det kategoriska imperativet*. Det kategoriska imperativet är ovillkorligen bindande. Det är tvingande för var och en, oavsett vad han eller hon vill eller önskar. En av Kants formuleringar av det kategoriska imperativet lyder: "Handla bara enligt en maxim som är sådan att du samtidigt kan vilja att den skulle bli allmän lag."¹⁷

Rättighetsläran menar också att det finns handlingar som är påbjudna eller förbjudna oavsett vilka konsekvenserna blir. Utgångspunkten i denna idétradition är att det finns handlingar som är absolut förbjudna eftersom vi, om vi utförde dem, skulle kränka någons rättigheter. Motivationen för absoluta plikter och förbud är alltså att rättigheter måste respekteras; detta är ett tvingande moraliskt krav.¹⁸

Medan pliktetiken talar om påbjudna och förbjudna handlingar som fasta och orubbliga av naturen (och därför inte i behov av någon motivation), så är tanken bakom rättighetsläran att plikter och förbud motiveras av det nödvändiga i att garantera människors rättigheter och att se till att dessa inte kränks.

Enligt min tes så är republikanska argument mot monarkin utformade utifrån en liknande grundsyn. De ignorerar också konsekvenserna och säger att monarkin bör avskaffas oavsett vilka konsekvenser detta skulle få, eftersom den kränker kungafamiljens rättigheter. Bland annat handlar argumenten om det orimliga i att kungen och drottningen inte får uttrycka sina åsikter, och att de saknar religionsfrihet. Prinsen och prinsessorna har dessutom inte rätt att gifta sig utan att först fråga sin far och regeringen om lov. Grundläggande rättigheter förnekas kungafamiljen, menar republikanerna.

Egalitarismen är en åskådning som går ut på att jämlikhet är något önskvärt. Människor bör bli behandlade lika eller jämlikt i någon mening. Egalitaristiska doktriner brukar uttrycka idén att alla människor är lika i värde eller moralisk status. Det finns dock olika sorters jämlikhet, eller sätt som människor kan behandlas jämlikt, som kan vara önskvärda.

---

¹⁷ Tännsjö, Torbjörn (2000): *Grundbok i normativ etik*, s 60ff

¹⁸ *ibid*, s 78

Bland annat förespråkar egalitarister jämlika möjligheter (equality of opportunity). Detta handlar om att alla människor ska ha jämlika möjligheter att göra sin röst hörd och att söka jobb och positioner i samhället.¹⁹

Som vi såg i första kapitlet så menar både *Stanford Encyclopedia of Philosophy* och Robert Dahl att demokratiska system kännetecknas av något slags jämlikhet bland sina deltagare. Det kan handla om såväl principen ”en person – en röst” som mera djupgående jämlikhet i det direkta beslutsfattandet. Dahl skriver att i en demokrati ska alla medborgare, utöver lika rösträtt, ha samma möjligheter att uttrycka sina önskemål i politiska frågor, samma möjligheter att sätta sig in i de frågor som besluten handlar om och samma möjligheter att påverka dagordningen.

Detta pekar på att argument som tar fasta på monarkin antingen som en demokratisk eller odemokratisk institution kan sägas utgå från ett jämlikhetstänkande.

3.2. Analysmodellen

Här ska jag sammanfatta det som skrivits ovan om moraltraditioner, och smälta ner det till två idealtyper som jag ska använda som kategorier att pröva mina argument på.

Den första idealtypen som ska definieras är konsekvensetik. Den kännetecknas av en fokusering på handlingars konsekvenser. Det är en handlingar förväntade följder som avgör om den är önskvärd eller ej.

Den andra idealtypen är rättighets-/jämlikhetstänkande. Grundläggande för denna idealtyp är dels en fokusering på handlingars eventuella skyddande eller kränkande av människors rättigheter, och dels en fokusering på handlingars eventuella skyddande eller kränkande av människors jämlikhet.

Detta kan åskådliggöras enligt följande:

---

¹⁹ <http://plato.stanford.edu/entries/egalitarianism>

KONSEKVENSETIK	RÄTTIGHETS-/ JÄMLIKHETS- TÄNKANDE
En handling är önskvärd om den får bra konsekvenser	En handling som skyddar människors rättigheter/jämlikhet är påbjuden
En handling är ej önskvärd om den får dåliga konsekvenser	En handling som kränker människors rättigheter/jämlikhet är förbjuden

Som jag tidigare nämnt så är ”Kungafamiljen gör bra PR för Sverige utomlands” ett exempel på ett argument som bygger på en konsekvensetisk grund. Konsekvensen av att bevara monarkin är bättre än konsekvensen av att avskaffa den.

På den andra kanten finns till exempel argumentet ”Kungafamiljens religionsfrihet kränks”. Detta argument struntar i konsekvenserna, utan säger att monarkin ska avskaffas för att den är fel ur ett rättighetsperspektiv. ”Kungens åtalsimmunitet innebär att alla inte är lika inför lagen” är ett argument som också hamnar i den här kategorin. Detta beror på att argumentet säger att monarkin är fel eftersom den strider mot våra jämlikhetsideal. Konsekvenserna är ovidkommande.

4. Argumenten

I detta kapitel ska jag presentera argumenten som används av de två sidorna i debatten. Dessa är hämtade från allsköns källor, som debattartiklar, ledare, politiska hemsidor och texter från antologier. I analyskapitlet, som har nummer 5, kommer jag att undersöka argumenten utifrån min analysmodell från kapitel 3.

4.1. Rojalistiska argument

Här följer den rojalistiska sidans argument.

Monarkin är demokratiskt förankrad.

Detta argument är ett svar på republikanernas åsikt att monarkin strider mot demokratiska värden. Fredrik Reinfeldt skriver i sitt bidrag till antologin *För Sverige – Nuförtiden* att republikanernas argument att monarkin är demokratiskt tvivelaktig är en märklig åsikt. Han påpekar att ”den svenska monarkins framtid ligger helt i händerna på vår parlamentariska demokrati”. Den står demokratiskt stadfäst i vår grundlag och är för sin existens beroende av riksdagens stöd eller åtminstone dess tolerans. Därmed menar Reinfeldt att vi har en demokratiskt förankrad konstitutionell demokrati i Sverige.²⁰

Detta argument är baserat på ett slags jämlikhet-/rättighetstänk. Detta motiverar jag med att det lyfter fram monarkin som en demokratisk institution. Demokrati är som tidigare nämnts ett system som garanterar medborgarna viss jämlikhet och vissa rättigheter.

Kungafamiljen gör bra PR för Sverige utomlands.

Cecilia Magnusson och Hampus Magnusson skriver i en debattartikel i Göteborgs-Posten från 27 februari 2009²¹ om kungafamiljens betydelse som en symbol för Sverige. De tycker att ”vår nuvarande kungafamilj gör en strålande insats för landet” och att ”när Sverige ska lanseras utomlands är kungafamiljen en mycket kraftfull symbol för vårt varumärke som är ovärderligt”. Kronprinsessans stundande bröllop ses också som något som kommer att inbringa miljarder till Sverige i form av ökad turism med mera.

I en annan debattartikel, införd i DN den 16 mars 2004²², skriver Anneli Alhanko och Mikael Söderlund att ”internationellt sett är den svenska monarkin en av vårt lands mest identitetsskapande institutioner”. De tror inte att ett införande av republik skulle gynna Sverige bilden utomlands.

Detta argument är konsekvensetiskt till sin natur. Det talar om bra PR för Sverige som en konsekvens av bevarad monarki.

---

²⁰ Reinfeldt, Fredrik: ”Monarkin – mer än demokratisk” i Ögren, Mats (red) (2006): *För Sverige – Nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*, s 26f

²¹ <http://www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=192&a=479526>

²² <http://www.dn.se/opinion/debatt/vi-som-uppskattar-monarkin-maste-sluta-att-huka-1.252548>

Att statschefsämbetet går i arv skyddar mot politiska karriärister.

Magnusson och Magnusson tycker att det är en bra sak att rikets högsta ämbete går i arv, eftersom det ”innebär att det inte kan gripas av en politisk karriärister eller maktmänniska”.²³

Detta är också ett argument baserat på konsekvensetik. Skydd mot politiska karriärister är en effekt av bevarad monarki.

Kungen har bättre förutsättningar att företräda svenska folket än en president skulle ha.

Magnusson och Magnusson menar att monarken har ”förutsättningar att företräda hela svenska folket som ingen politiskt vald president kan komma i närheten av”. De menar att eftersom statschefen inte är politiskt vald utan tränad från tidig ålder till att vara statschef så kommer han att vara neutral och alltså kunna företräda hela svenska folket.²⁴

Alhanko och Söderlund lyfter också fram en liknande åsikt. De skriver om den styrka som de anser ligga i att den som symboliserar Sverige har en opolitisk bakgrund. De menar att en opolitisk statschef kan samla hela landet och är en symbol som alla kan acceptera. Detta kan ha stort värde vid stora nationella katastrofer. En president, rekryterad bland seniora politiker, skulle inte vara en lika enande kraft för landet, menar de.²⁵

Även detta argument baseras på konsekvensetik. Konsekvensen av att bevara monarkin blir bättre än konsekvensen av att avskaffa den (bättre förutsättningar för statschefen).

Monarkin är en viktig länk till det förflutna.

Alhanko och Söderlund skriver om ”människans behov av rötter och förståelse för vår plats i ett historiskt sammanhang”. De påpekar att Sverige har varit en monarki i mer än tusen år, och att ”det finns många företeelser kopplade till kungahuset som är intimt förknippade med vår gemensamma historia, vårt arv och vår civilisation”. Monarkin är alltså viktig för att den tillfredsställer detta behov hos medborgarna.

---

²³ <http://www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=192&a=479526>

²⁴ *ibid.*

²⁵ <http://www.dn.se/opinion/debatt/vi-som-uppskattar-monarkin-maste-sluta-att-huka-1.252548>

Alhanko och Söderlund menar att ”den ständigt pågående globaliseringen sannolikt leder till att behovet av rötter och nationella sammanhang blir större”, och att det ”inom kungahuset och dess förvaltning finns djupa kunskaper om svenska seder och bruk som är av oskattbart värde”.

Dessutom lyfter de fram de svenska slottens betydelse som kulturskatter.

Här rör det sig återigen om ett konsekvensetiskt argument. Konsekvensen av att bevara monarkin blir att denna viktiga länk till det förflutna kvarstår.

Monarkin är en symbol som stärker oss i vår identitet som människor.

Fredrik Reinfeldt skriver liksom Alhanko och Söderlund om monarkins viktiga roll som värdebärare. Den symboliserar en ”samlande kraft och levande länk till tidlösa värden”. Den är en symbol som stärker oss i vår identitet som människor. Monarkin kan hjälpa människor att känna hemhörighet i en tid då många känner rotlöshet, tycker Reinfeldt, och lyfter fram att kungahuset har betydelse för vårt gemensamma värderingsbygge.²⁶

Detta argument handlar också om konsekvensetik. Konsekvensen av bevarad monarki blir bättre än konsekvensen av avskaffad dito (vi får behålla denna viktiga symbol).

Monarkin är viktig för att markera att Sverige är större än partipolitiken.

Fredrik Reinfeldt tycker att monarkin har en viktig roll att fylla som motvikt till socialdemokratin, som dominerat maktapparaten och det offentliga samhället ”under nästan hela vår moderna historia”. Monarkin är en institution vars oberoende från partipolitisk hänsyn aldrig kan ifrågasättas, skriver Reinfeldt. Eftersom socialdemokratin har ”intagit” de flesta statliga institutioner är monarkin viktig för att markera att Sverige är större än partipolitiken och då speciellt ett bestämt partis politik.²⁷

Detta argument kan jag inte riktigt placera. Att monarkin markerar att Sverige är större än partipolitiken kan inte sägas vara en konsekvens, men det är knappast heller något som försvarar rättigheter och jämlikhet.

---

²⁶ Reinfeldt, Fredrik: ”Monarkin – mer än demokratisk” i Ögren, Mats (red) (2006): *För Sverige – Nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*, s 26f

²⁷ ibid.

Monarkin är ett stöd för det civila samhället.

I kraft av att monarkin står fri från den gängse politiska striden är den en kraft som hjälper oss att bejaka det civila samhället. I det civila samhället finns det frivilliga engagemang, och de värden och dygder, som står starka oberoende av politik och marknad. Fredrik Reinfeldt skriver att det civila samhället har rationaliserats bort i ett samhällsklimat som domineras av politiken. Han menar dock att det finns där, redo att blomma ut.

Jag bedömer att detta är ett konsekvensetiskt argument. Monarkins konsekvens är att det civila samhället får stöd.

Monarkin är en samlande kraft i svåra tider.

Vid tsunamikatastrofen 2004 såg vi tydligt hur viktig monarkin är för det civila samhället, skriver Fredrik Reinfeldt. Politiken klarade inte av att leva upp till sin del av samhällskontraktet. Istället var det vårt civila samhälle som bestod prövningen bäst. Människor bistod och stödde varandra på frivillig basis. Reinfeldt tycker att monarkin utgjorde en stark samlande kraft vid denna tid. Monarkin kunde man lita på när politikerna svek. Den blev en viktig länk mellan nationen och det frivilliga engagemanget.

Detta är Reinfeldts viktigaste argument för monarkin. Den kan spela en stor roll i sorgens tid, när vi ”behöver samlas kring de värden som stärker oss som människor och ger oss kraft att övervinna en nationell kris”.²⁸ Nalin Pekgul tycker också att monarkin är något vi kan samlas kring i en svår stund. Kungahuset står för trygghet, samling och gemenskap när allting annat är föränderligt, skriver hon i sitt kapitel i *För Sverige – Nuförtiden*.²⁹

Detta rör sig om ett konsekvensetiskt argument eftersom den samlande kraften är en konsekvens av att vi har monarki som statsskick.

---

²⁸ Reinfeldt, Fredrik: ”Monarkin – mer än demokratisk” i Ögren, Mats (red) (2006): *För Sverige – Nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*, s 31

²⁹ Pekgul, Nalin: ”En kung för alla svenskar” i Ögren, Mats (red) (2006): *För Sverige – Nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*, s 49

Monarkin har historiskt sett ofta varit en kraft för demokrati.

Nalin Peggul påpekar att det finns exempel i historien på att kungar har ryckt in för att försvara demokratin. Hon nämner kung Juan Carlos insatser i Spanien i början av 80-talet.³⁰

Detta är ett argument baserat på rättighets-/jämlighetstänkande eftersom monarkin sägs försvara demokratin. Demokratiska system har ett inneboende skydd för jämlighet och rättigheter.

Monarkin hjälper invandrare att känna tillhörighet.

Nalin Peggul tycker att kungahuset gör en insats för att få invandrare i Sverige att känna sig sedda och välkomna. Hon berättar att invandrarungdomar i Tensta kände att de verkligen var en del av Sverige, när kronprinsessan kom på besök till deras gymnasium. På ett liknande sätt menar Peggul att nya medborgare blir lyckliga och stolta när de får delta i ceremonier på nationaldagen. Det är viktigt att få känna tillhörighet och att kunna vara stolt över att vara en del av Sverige, menar hon. Monarkin är viktig ur denna aspekt.³¹

Argumentet är konsekvensetiskt eftersom bevarad monarki får som konsekvens att invandrare känner tillhörighet.

Monarkin är ett billigt statsskick.

Detta argument finns med i en kortfattad listning av argument för monarkin på Rojalistiska Föreningens hemsida.³² Förmodligen menar man att monarkin är billig jämfört med vad man tänker sig att en republik skulle kosta.

Detta är ett konsekvensetiskt argument, då det handlar om vilka kostnader för samhället som olika statsskick leder till.

4.2. Republikanska argument

Här följer den republikanska sidans argument.

---

³⁰ Peggul, Nalin: "En kung för alla svenskar" i Ögren, Mats (red) (2006): *För Sverige – Nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*, s 48

³¹ *ibid*, s 50f

³² <http://www.rojf.se/page5/page5.html>

Monarki går inte ihop med demokrati.

På Republikanska Föreningens (RepF) hemsida presenteras i korthet tre av de viktigaste argumenten för att införa republik i Sverige. Till att börja med menar man att monarki inte går ihop med demokrati eftersom rollen som statschef går i arv inom en och samma släkt. RepF vill att statschefen ska tillsättas på ett demokratiskt sätt efter kompetens och duglighet. ”Hellre folkmassa än arvsmassa!”³³

Hillevi Larsson, som har varit ordförande för RepF, lägger fram sina argument mot monarkin i sitt bidrag till *För Sverige – Nuförtiden*. Hon påpekar också det odemokratiska i att monarken representerar folket utan att kunna väljas eller avsättas, och menar att det säger något om ett land när kungen formellt står över både talmannen, statsministern och den folkvalda riksdagen.³⁴

Eftersom demokrati som system tillgodoser krav på jämlikhet och rättigheter, är detta argument baserat på rättighets-/jämlikhetstänkande.

Monarki leder till fjäsk och personkult.

Därefter skrivs att i en monarki är monarken satt över alla andra människor, vilket leder till att fjäsk och personkult frodas. Republikanska föreningen ”vill att Sverige ska vara ett modernt och rakryggt samhälle”. ”Avskaffa fjäsket”, uppmanar RepF.³⁵

Argumentet är konsekvensetiskt till sin natur eftersom fjäsk och personkult är något som monarkin leder till, d v s en konsekvens av monarkin.

Kungafamiljens medlemmar saknar rätten att styra över sina egna liv.

I sitt tredje argument menar RepF att man vill befria kungafamiljen. Medlemmarna i kungafamiljen saknar den grundläggande mänskliga rättigheten att styra över sina egna liv, och därför bör monarkin avskaffas av ren medmänsklighet, tycker RepF. Man menar att kungafamiljen

---

³³ <http://www.rep.se/?display=argument>

³⁴ Larsson, Hillevi: ”Kungen för Sverige – ur tiden!” i Ögren, Mats (red) (2006): *För Sverige – Nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*, s 41.

³⁵ <http://www.rep.se/?display=argument>

bör ges den frihet de har rätt till.³⁶

Hillevi Larsson skriver mera specifikt att kungens syskon och barn måste fråga honom och regeringen om lov innan de får ingå äktenskap. Larsson påpekar att tvångsäktenskap är förbjudet och att alla svenskar själva får välja sin livspartner. Ett undantag görs dock för kungafamiljen. Dessutom får kronprinsessan Victoria får inte fritt resa utomlands, utan måste be sin pappa kungen om lov.³⁷

Jan Strid skriver i Göteborgs-Posten den 6 mars 2009: ”Att en dotter måste ha sin faders tillåtelse att gifta sig och därtill tillåtelse av en annan person av manligt kön trodde jag tillhörde de så kallade hederskulturerna som vi i andra sammanhang kritiserar som omodernt.”³⁸

Detta är helt klart ett argument baserat på rättighets-/jämlighetstänkande. Kungafamiljen utsätts för rättighetskränkningar.

Kungafamiljens religionsfrihet kränks.

”Till skillnad från alla andra svenska medborgare får medlemmar av kungafamiljen inte tro vad de vill”, skriver Hillevi Larsson. De måste vara kristna enligt ”den rena evangeliska läran” (Larsson citerar successionsordningens § 4). Kungen ska omedelbart avsättas om han konverterar till en annan religion eller blir ateist. Även den övriga kungafamiljen lyder under denna regel och ska frångå titlar och arvsrätt.³⁹

Här handlar det också om en kränkt rättighet, vilket gör att argumentet hamnar i rättighets-/jämlighetskategorin.

Kungen och drottningen har inte rätt att fritt uttrycka sina åsikter.

I en ledare i Sydsvenskan den 2 november 2008 med rubriken ”Befria drottningen” berättas om

---

³⁶ <http://www.rep.se/?display=argument>

³⁷ Larsson, Hillevi: ”Kungen för Sverige – ur tiden!” i Ögren, Mats (red) (2006): *För Sverige – Nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*, s 43

³⁸ <http://www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=192&a=481056>

³⁹ Larsson, Hillevi: ”Kungen för Sverige – ur tiden!” i Ögren, Mats (red) (2006): *För Sverige – Nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*, s 42f

drottning Victorias uttalanden om barnpornografi och kungens dito om vargen. I regeringsformen 1974 frånges kungahuset varje form av maktutövning; kungen och drottningen har inte rätt att påverka lagstiftning och opinion. Drottningen hade dagen innan sagt i Ekots lördagsintervju i radions P1 att det inte är helt lätt att ha åsikter som angår ens hjärta men inte få uttala dem.

Ledaren håller med drottning Silvia och slår fast att kravet är omänskligt. ”Men svaret är inte att låta kungafamiljen tala fritt och styra politiken. Svaret är att skrota monarkin.”⁴⁰

Kungen och drottningens rätt att uttrycka sina åsikter kränks alltså. Argumentet hamnar i rättighets-/jämlikhetskategorin.

Kungens åtalsimmunitet innebär att alla inte är lika inför lagen.

I en text på sajten republik.nu skriver Olle Palmlof att Sverige bryter mot artikel sju i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna: ”Alla är lika inför lagen.” Detta gäller inte Sveriges regent, eftersom Regeringsformen säger: ”Konungen kan ej åtalas för sina gärningar.”⁴¹

Hillevi Larsson skriver också att kungen står över gällande lagar. Han har åtalsimmunitet och kan därför inte ställas till svars för några brott, hur grova de än är. Detta menar hon är en bisarr regel som kvarstår sedan Gustav Vasas dagar.⁴²

Egalitarismen kräver att alla medborgare ska vara lika inför lagen. Detta argument säger att monarkin bryter mot detta grundläggande krav. Det rör sig alltså om ett rättighets-/jämlikhetsargument.

Monarkin upphäver jämlikhetsprincipen.

Vilhelm Moberg skriver i *Därför är jag republikan* att det för en konsekvent bekännare av den mänskliga jämlighetens idé är en stötande tanke att rikets allra högsta ämbete ska ärvas. I ett demokratiskt samhälle vill man ge medborgarna så lika startmöjligheter i livet som möjligt. ”Men

---

⁴⁰ <http://sydsvenskan.se/opinion/huvudledare/article384919/Befria-drottningen.html>

⁴¹ <http://www.republik.nu/k-palmlof.html>

⁴² Larsson, Hillevi: ”Kungen för Sverige – ur tiden!” i Ögren, Mats (red) (2006): *För Sverige – Nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*, s 41f.

själva vårt svenska statskick, den ärftliga monarkin, upphäver jämlikhetsprincipen.”⁴³

Detta argument hamnar förstås i rättighets-/jämlikhetskategorin.

Kungahuset står utanför demokratisk kontroll.

Kungahuset står utanför demokratisk kontroll, enligt Hillevi Larsson. De tilldelade skattepengarna kan användas felaktigt utan att det blir någon påföljd, och kungen och hans familj kan bryta mot Torekovkompromissen och uttala sig politiskt utan att något händer. Larsson skriver att debatten kring kungens uttalanden inte längre handlar om huruvida kungen överträtt sina befogenheter. Istället diskuteras endast om kungens uttalanden varit bra eller dåliga. Vi har blivit vana vid kungens övertramp, skriver Larsson, som verkar tycka att vi inte längre bry oss om vad som bestämdes i Torekov.⁴⁴

Jag bedömer att detta är ett rättighets-/jämlikhetsargument eftersom det säger att kungahuset behöver stå under demokratisk kontroll. Demokrati är ett system som tillgodoser krav på jämlikhet och rättigheter, och kungafamiljens befogenheter har inskränkts eftersom det ansågs odemokratiskt att en icke-vald statschef skulle ha makt över dagordningen.

Prinsen och prinsessorna är dåliga förebilder för svenska ungdomar.

Olle Palmlöf skriver om ”kungafamiljens nuvarande konstgjorda position”. Eftersom det är väldigt viktigt för hovet att undvika skandaler och annan negativ publicitet så ”uppfostras kungabarnen till platta mähän”. Detta gör enligt Palmlöf Victoria och hennes syskon till dåliga förebilder för svenska ungdomar. ”För inte är det väl en samling behagfulla, ständigt leende och välanpassade torrbollar som behövs för att få bukt med exempelvis dagens manssamhälle.”⁴⁵

Jag placerar detta argument i konsekvensetikskategorin eftersom kungafamiljen sägs ha en dålig effekt (=konsekvens) på svenska ungdomar.

---

⁴³ Moberg, Vilhelm (1966): *Därför är jag republikan*, s 22.

⁴⁴ Larsson, Hillevi: ”Kungen för Sverige – ur tiden!” i Ögren, Mats (red) (2006): *För Sverige – Nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*, s 41f.

⁴⁵ <http://www.republik.nu/k-palmlof.html>

5. Analys

Här ska jag så applicera min analysmodell på de argument som jag presenterat i det förra kapitlet.

5.1. Snabbgenomgång

Jag kommer att börja med en snabb genomgång av de argument som återgivits ovan. Först kommer de rojalistiska, sedan de republikanska.

Rojalistiska argument

Monarkin är demokratiskt förankrad.

Kungafamiljen gör bra PR för Sverige utomlands.

Att statschefsämbetet går i arv skyddar mot politiska karriärister.

Kungen har bättre förutsättningar att företräda svenska folket än en president skulle ha.

Monarkin är en viktig länk till det förflutna.

Monarkin är en symbol som stärker oss i vår identitet som människor.

Monarkin är viktig för att markera att Sverige är större än partipolitiken.

Monarkin är ett stöd för det civila samhället.

Monarkin är en samlande kraft i svåra tider.

Monarkin har historiskt sett ofta varit en kraft för demokrati.

Monarkin hjälper invandrare att känna tillhörighet.

Monarkin är ett billigt statskick.

Republikanska argument

Monarki går inte ihop med demokrati.

Monarki leder till att fjäsk och personkult frodas.

Kungafamiljens medlemmar saknar rätten att styra över sina egna liv.

Kungafamiljens religionsfrihet kränks.

Kungen och drottningen har inte rätt att fritt uttrycka sina åsikter.

Kungens åtalsimmunitet innebär att alla inte är lika inför lagen.

Monarkin upphäver jämlikhetsprincipen.

Kungahuset står utanför demokratisk kontroll.

Prinsen och prinsessorna är dåliga förebilder för svenska ungdomar.

5.2. Applicering av analysmodell

I den första figuren kommer rojalistiska argument, och i den andra kommer republikanska.

Rojalistiska argument

<p style="text-align: center;">KONSEKVENSETIK</p> <p>Kungafamiljen gör bra PR för Sverige utomlands.</p> <p>Att statschefsämbetet går i arv skyddar mot politiska karriärister.</p> <p>Kungen har bättre förutsättningar att företräda svenska folket än en president skulle ha.</p> <p>Monarkin är en viktig länk till det förflutna.</p> <p>Monarkin är en symbol som stärker oss i vår identitet som människor.</p>	<p style="text-align: center;">RÄTTIGHETS-/JÄMLIKHETSTÄNKANDE</p> <p>Monarkin är demokratiskt förankrad.</p> <p>Monarkin har historiskt sett ofta varit en kraft för demokrati.</p>
<p>Monarkin är ett stöd för det civila samhället.</p> <p>Monarkin är en samlade kraft i svåra tider.</p> <p>Monarkin hjälper invandrare att känna tillhörighet.</p> <p>Monarkin är ett billigt statsskick.</p>	<p style="text-align: center;">OBESTÄMD KATEGORI</p> <p>Monarkin är viktig för att markera att Sverige är större än partipolitiken.</p>

Som vi ser så har de flesta rojalistiska argument en konsekvensetisk prägel. Detta beror på att de fokuserar på monarkins effekter och följder. Effekterna av att bevara monarkin anses bättre och mer önskvärda än effekterna av att avskaffa den. Monarkin ger bra PR, skydd mot politiska karriärister, en statschef med bättre chans att företräda folket, en länk till det förflutna, stärkt identitet som människor, stöd för det civila samhället, en samlade kraft i svåra tider, tillhörighetskänsla för invandrare samt låga samhällsliga kostnader. I samtliga dessa fall handlar det om effekter, följder, konsekvenser av att ha monarki som statsskick.

Två av rojalisternas argument är baserade på ett slags rättighets-/jämlighetstänkande. Detta motiverar jag med att de lyfter fram monarkin som en demokratisk institution. Som vi sett tidigare

så finns ett inneboende skydd för människors rättigheter och jämlikhet i demokratiska system. Argumenten att monarkin är demokratiskt förankrad (som är ett motargument mot det republikanska argument som hävdar motsatsen) och att monarkin ofta är ett försvar för demokratin, bedömer jag därför vara influerade av rättighets-/jämlikhetstänkande.

Slutligen kan jag inte placera argumentet att monarkin markerar att Sverige är större än partipolitiken. Detta kan inte sägas vara en konsekvens av monarki, men det är knappast heller något som försvarar rättigheter och jämlikhet. Därför hamnade detta argument utanför analysmodellen.

Republikanska argument

KONSEKVENSETIK	RÄTTIGHETS-/JÄMLIKHETSTÄNKANDE
Monarki leder till att fjäsk och personkult frodas.	Monarki går inte ihop med demokrati.
Prinsen och prinsessorna är dåliga förebilder för svenska ungdomar.	Kungafamiljens medlemmar saknar rätten att styra över sina egna liv.
	Kungafamiljens religionsfrihet kränks.
	Kungen och drottningen har inte rätt att fritt uttrycka sina åsikter.
	Kungens åtalsimmunitet innebär att alla inte är lika inför lagen.
	Monarkin upphäver jämlikhetsprincipen.
	Kungahuset står utanför demokratisk kontroll.

På den republikanska sidan har jag bedömt att sju argument baseras på rättighets-/jämlikhetstänkande. Som sagt så har jag funnit att demokratiska system tillgodoser rättighetslärans och egalitarismens krav. Därför hamnar argument som talar om monarkin som odemokratisk i den kategorin, tillsammans med argument som talar om kränkningar av rättigheter och brott mot jämlikhetsideal.

Två argument på den här sidan är dock konsekvensetiska till sin natur. De fokuserar på vad monarkin leder till, nämligen fjäsk/personkult respektive felaktiga signaler till ungdomar.

5.3. Sammanfattning och slutsatser

På den rojalistiska sidan är 9 av 12 argument baserade på konsekvensetik. Två argument utgår från rättighets-/jämlighetstänkande, medan ett hamnade utanför analysmodellen.

På den republikanska sidan är 7 av 9 argument baserade på rättighets-/jämlighetstänkande, medan två argument utgår från konsekvensetik.

När jag läst mina källor och samlat in argumenten så har vissa argument dykt upp oftare än andra. Av detta kan man dra slutsatsen att dessa argument är viktigare och mera centrala än de argument som man inte ser så ofta. På den rojalistiska sidan så är de vanligast förekommande argumenten de som säger att kungen gör bra PR utomlands, att kungen har bättre förutsättningar att företräda folket än en president skulle ha, och att kungen utgör en samlande kraft i svåra tider. På republikanernas sida så handlar de vanligaste argumenten om att monarkin är odemokratisk, att den bryter mot jämlikhetsideal och att kungahusets medlemmars rättigheter kränks.

De vanligast förekommande och därmed viktigaste argumenten är samtliga sådana som hamnar i de ”förväntade” kategorierna (konsekvensetik på den rojalistiska sidan och jämlikhet-/rättighetstänkande på den republikanska sidan).

Efter att ha gjort ovanstående analys drar jag slutsatsen att min undersökning har givit stöd åt den grundläggande tesen. Rojalistiska och republikanska argument utgår från olika grundsyner. Rojalisters stöd för monarkin baseras på förväntade positiva konsekvenser av densamma. Republikaners motstånd mot monarkin beror på deras åsikt att den strider mot principer som har att göra med jämlikhet och rättigheter.

Häri ligger troligen en förklaring till att debatten är tämligen polariserad. Sidornas företrädare talar förbi varandra eftersom deras argument utgår från olika moraltraditioner. Det är svårt för till exempel en republikan att bemöta argumentet ”kungen ger bra PR för Sverige” eftersom han eller hon finner det helt ovidkommande. Republikanen har istället fokus på de principer som monarkin förment bryter mot.

En intressant historisk aspekt på det hela är att Sverige från början var ett valkungadöme. Kungen utsågs då av de mäktigaste ätterna. Även om det alltså inte på något sätt handlade om en kung vald av folket så var det ändå ett system som på ett sätt påminner mera om republik än om den typ av monarki som vi har idag. En kung som röstas fram i allmänna val känns ju som en galen idé, men kanske skulle detta kunna vara ett slags kompromisslösning?

Källor

Böcker

Barry, Brian m.fl. (2001): *Idéer om demokrati*. ePan, Stockholm.

Björnsson Gunnar (1994): *Argumentationsanalys*. Natur & Kultur.

Esaiasson, Peter m.fl. (2003): *Metodpraktikan : konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 2:a upplagan. Norstedts Juridik, Stockholm.

Goldmann, Kjell, Pedersen, Mogens N. och Østerud, Øyvind (red) (1997): *Statsvetenskapligt lexikon*. Universitetsforl., Stockholm.

Moberg, Vilhelm (1966): *Därför är jag republikan*. MediaPrint, Uddevalla.

Tännsjö, Torbjörn (2000): *Grundbok i normativ etik*. Thales, Stockholm.

Ögren, Mats (red) (2006): *För Sverige – Nuförtiden. En antologi om Carl XVI Gustaf*. Bokförlaget DN, Stockholm.

Webbsidor

<http://plato.stanford.edu/entries/democracy>, avläst 2009-05-21

<http://plato.stanford.edu/entries/egalitarianism>, avläst 2009-05-21

<http://plato.stanford.edu/entries/political-representation>, avläst 2009-05-21

<http://www.libris.no/birting/index.php?p=display.book&id=48722>, avläst 2009-05-21

<http://www.repf.se/?display=argument>, avläst 2009-05-21

<http://www.republik.nu/k-palmlof.html>, avläst 2009-05-21

<http://www.rojf.se/page5/page5.html>, avläst 2009-05-21

<http://www.socialdemokraterna.se/upload/Central/dokument/pdf/partiprogram.pdf>, avläst 2009-05-21

http://www.som.gu.se/som-seminarium09/presentationer_09.pdf, avläst 2009-05-24

http://sv.wikipedia.org/wiki/Sveriges_tron, avläst 2009-05-21

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Torekovskompromissen>, avläst 2009-05-21

Tidningsartiklar

”Befria drottningen”,

<http://sydsvenskan.se/opinion/huvudledare/article384919/Befria-drottningen.html> (publicerad 2008-11-02, avläst 2009-05-24)

”Många myter om monarkin”, <http://www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=192&a=481056>
(publicerad 2009-03-06, avläst 2009-05-24)

“Oförskämt om monarkin”, <http://www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=192&a=479526> (publicerad 2009-02-27, avläst 2009-04-18)

”Svenskarna vill ha Victoria som drottning”,

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/svenskarna-vill-ha-victoria-som-drottning-1.816098>
(publicerad 2009-03-08, avläst 2009-05-24)

”Vi som uppskattar monarkin måste sluta att huka”,

<http://www.dn.se/opinion/debatt/vi-som-uppskattar-monarkin-maste-sluta-att-huka-1.252548>
(publicerad 2004-03-16, avläst 2009-04-18)